

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

B. WIELENGA — ECK EN WIEL

Nahum en de wereldpolitiek

Aan de profetie van Nahum kunnen we aflezen hoe aktueel de Bijbel is ook voor vandaag, ook voor het wereldpolitieke gebeuren in onze tijd, die zo vol onrecht en ongerechtigheid is.

We zouden Nahum politiek slachtoffer kunnen noemen van de expansiedrift van de toenmalige wereldmacht Assyrië. In die tijd, de 7e eeuw voor Christus, stond ze op het hoogtepunt van haar macht. Het noordelijke tienstammenrijk was al naar Ninevé gedeporteerd; ook de profeet Nahum bevond zich daar bij de gedeporteerden.

Juda werd toentertijd door de goddeloze Manasse geregeerd. Afval van God en zijn tora vierde hoogtij.

In die situatie schreef Nahum vanuit Ninevé een brief naar Jeruzalem waarvan het huidige Bijbelboek de inhoud vormt.

—o—

Kort samengevat luidt zijn boodschap: Ninevé zal met de grond worden gelijk gemaakt; de macht van Assyrië wordt gebroken. Juda zal een van dreiging vrije toekomst tegemoet gaan, zelfs samen met de teruggekeerde ballingen.

Déze boodschap wordt door Nahum tegen onvermijdelijk ongeloof in

bescherming genomen. Onvermijdelijk ongeloof: want zijn brief stond haaks op de toenmalige politieke feiten; politieke commentatoren zouden hun nuchtere analyses er tegenover plaatsen. Wat dacht Nahum daar tegen te kunnen inbrengen? Hoe zijn profetie aan overtuigingskracht te laten winnen? Wel, hij verwijst naar God, Die Nahum deze boodschap gegeven heeft. Nahum zegt zo ongeveer dit: omdat God is zoals Hij is, daarom zal deze profetie bewaarheid worden. Hoe is God dan?

—o—

Nahum noemt in 4 : 2 God allereerst naijver. Hij is een God die geen concurrentie duldt van machten of machthebbers die zijn plaats bij de mensen denken te kunnen innemen.

Niet Ninevé maar God is Heer der geschiedenis; niet Ninevé's koning maar God regeert. Geen enkele politieke (groot-)macht mag vergoddelijkt worden, laatste autoriteit worden toegeschreven. Het strookt niet met het God-zijn van God om dat te dulden.

Vandaar dat Hij een wreker wordt genoemd. God vernietigt zulke machten om hun leiders. God laat aan het kwaad, ook het politieke

kwaad, niet het laatste woord.

Dat is de zin van het Bijbelse spreken over Gods wraak.

God is uit op recht en gerechtigheid op basis van de erkenning dat Hij Heer is.

Overigens komt Gods wraak niet zomaar en zonder reden neer op Ninevé. Door haar uiterst wreed, ja, bloeddorstig bewind had zij de maat van haar ongerechtigheid meer dan volgemaakt. En zij was ook niet ongewaarschuwd. Juist in dit verband is het optreden van de profeet Jona in Ninevé van belang. God heeft Ninevé de kans gegeven om te keren en terug te gaan naar normen van recht en gerechtigheid. Alleen al om dit verband verdient Jona als historisch profeet erkend te worden.

—o—

Omdat God zó is, daarom zal Nahums profetie bewaarheid worden. God staat er met zijn God-zijn garant voor.

Dit geldt ook voor vandaag.

Toepassingen make ieder voor zichzelf.

In dit verband is het goed Paulus' woord uit de Colossenzenbrief aan te halen, waarbij hij schrijft dat Jezus alle machten en overheden heeft ontwapend en onttroond en aan het kruis openlijk ten toon heeft gesteld, en zo over hen heeft gezegevierd. Het kruis betekent Gods wraak over alle Ninevé's van alle tijden en haar leiders.

Ook Openbaring 6 mag genoemd worden, waar Johannes de ruiter op het witte paard ziet zegevieren over

alle anti-machten, een ruiter die ook het Lam wordt genoemd dat staat als geslacht.

Zoals Openbaring tot troost van de vervolgde gemeente wordt geschreven, zo Nahum tot bemoediging van het politieke bedreigde Gods-volk.

o—o

Nahum gaat dwars tegen de politieke feiten van toen en nu in.

Daarom is het een boodschap die om geloof vraagt, niet om scherp politiek inzicht. Hij vraagt om geloof in God, dat deze God Zijn Woord waar maakt; om geloof dat deze God in Christus al begonnen is het waar te maken: Het kruis! Nahum staat als profeet, niet als politiek commentator onder ons bekend. Profeten roepen op tot geloof niet in wat voor ogen is of volgens ons wel „moet” gebeuren, maar tot geloof in het Levende Woord van God dat evangelisch commentaar is ook in onze tijd.

in dit nummer

- 241 Ds B. Wielenga,
Nahum en de wereldpolitiek
- 242 Drs W. G. Rietkerk,
Maskers
- 243 M. de Jonge,
Dr Jelle Zijlstra (4)
- 244 D. W. L. Milo,
Heilsverwachting in steen
Ds M. R. van den Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
- 246 A. Biersteker,
Avondmaal: Verbondsmaaltijd

MASKERS

De bekende Engelse auteur C. S. Lewis heeft maar één roman geschreven. Het is tevens zijn laatste werk. Hij noemde het „Het wordend aangezicht”. Het is uitgegeven bij Ten Have, maar mogelijk al uitverkocht. De engelse titel is „Till we have faces”.

De hoofdpersoon in deze roman is de prinses Orual. Zij is prinses vain een oud-Oosters rijk. Orual is de oudste dochter van een machtig maar wrede koning. Zij heeft twee zusters. De één is uiterlijk knap en aantrekkelijk, maar oppervlakkig. De ander is haar lievelingszusje, dat eigenlijk door haar als een soort eigen kind wordt opgevoed: ze heet Psyche en is gevoelig en begaafd. Zelf heeft de prinses, die later koningin wordt maar één groot probleem: ze is lelijk en daarom jaloers. Als haar vader haar eens wil straffen, trekt hij haar voor de spiegel en dan ziet zij hoe oerlelijk en onaantrekkelijk haar gezicht is. Daarom besluit zij om als koningin een sluier voor te doen en die nooit weer af te nemen. Tegen het eind van haar leven is er niemand, die ooit haar eigenlijke ge-laar gezien heeft, ja, je zou er tenslotte aan gaan twijfelen of zij wel een gelaat heeft...

Wat C. S. Lewis hier beschrijft is in beeldende taal het probleem van vervreemding. De schrijvende pijn in onze samenleving, waarin zoveel mensen gemaskerd zijn, gesluierd, een rol spelen of opgaan in een functie, zonder te tonen, wie zij eigenlijk zijn, soms zonder te weten wie zij eigenlijk zijn. Is er nog wel iemand achter de sluier? Als Orual, de koningin, het einde van haar leven nadert heeft zij een bijzondere droom. Haar vader staat vóór haar en neemt haar mee naar de kelder van het paleis; dáár in de kelder licht hij een tegel op waaronder een trap verschijnt, die leidt naar een nog diepere kelder en in die tweede kelder gaat hij graven tot een nieuwe tegel toegang geeft naar een laatste kelder en daar in die diepste kelder daar hangt de spiegel. Opnieuw hangt daar die verschrikkelijke spiegel en hij dwingt haar ertoe om daar ongesluierd voor te gaan staan en dan ziet zij haar gezicht: het is het gezicht van Ungit, de godin van haar koninkrijk, maar deze godin heeft geen gelaat: ze wordt vereerd in een grote doorgroefde en zwarte steen, die in voorhistorische tijden uit de aarde omhooggedrongen is en waarop offerdier na offerdier is geslacht, tot het doorgroefd was met duizend groeven en ieder ge-

zicht vertoonde dat de mensen er maar in wilden zien.

Daar ligt de angst van vele mensen vandaag. Ben ik wel iemand? Is er een „ik” achter alles wat ik doe? of ben ik slechts een radertje in de grote machine van onze samenleving en blijft er niets achter als ik wegval? Een kaart in een kaartenbak? Zo vrezen velen vandaag onder te gaan in de brij van het algemene! Ze voelen zich door hun omgeving geleefd, „met een sluier om” en zij zijn bang dat, als de sluier wordt afgerukt en ze zich zelf zien zoals zij zijn, zij een niemand zien, Ungit, een van de vele naamloze producten van moeder-natuur. Het onbewuste in de mens — zijn „es”, zoals Freud het zei — de diepe kelders van onze ziel waarin Orual moest afdalen — zijn onpersoonlijk. Gaan wij daarin straks allen weer naamloos ten onder? Dat verwekt in Orual zo’n angst, dat zij het zwaard grijpt en zichzelf erin wil storten. Maar de kracht om het te doen ontbreekt en zo moet zij voort.

II. Hiermee kom ik bij het tweede punt: de betekenis van de spiegel. Wie zoekt naar zijn ware identiteit heeft een spiegel nodig. Zoals ik letterlijk mijn gezicht maar op één manier kan zien nl. door een spiegel, zo heb ik om mijn ware identiteit te kennen ook een spiegel nodig. Dat is zonder meer een feit. Niemand kan zichzelf leren kennen door ’n ego-trip of door navelstaren. We zagen al in Orual, hoe zij, wanneer zij afdaalt in de diepste kelders van haar bewustzijn tenslotte uitmondt bij moeder-aarde — de naamloze, wrede-goede, alles-verslindende, en tegelijk schoot-achtige onpersoonlijke godin van de natuur. Is dat ons thuisland?

Neen; het zijn de medemensen die wij nodig hebben als spiegels om te weten dat dat niet ons thuisland is en dat wij wel iemand zijn. Hier stuiten wij op de tweede laag in het boek van C. S. Lewis: die spiegels van onze medemensen doen wel iets — soms heel veel — maar ze schieten uiteindelijk te kort. Hoe goed ook de vrienden zijn, die Orual omringen: de wijze leermeester, de Vos genaamd, en Bardia, de

pastorale notities

ginnen moest. Het was de gewoonte, dat vóór de aanvang van de dienst gedeelten uit de Schrift gelezen werden. Door een voorlezer. Die eindigde met de Tien Geboden en daarna hief de gemeente de „voorzang” aan. Tijdens de voorzang kwam dan de dominee op.

Ook vroeger waren er dus althans twee, die nauwlettend luisterden naar de voorlezing van de wet: de organist en zijn assistent. Je krijgt

In de tijd dat het kerkorgel nog geen niet vaak de indruk, dat de elektrische windmachine had, moest gemeente als geheel er goed naar luistert. Maar als je de wet eens niet leest, dat valt meteen op. Net als met de klok op je kamer. Niemand luistert naar het tikken, niemand hoort het zelfs, maar toch kijkt iedereen op, zodra ze stilstaat. Wanneer de Christelijke leefregels uit het Nieuwe Testament worden voorgelezen, elke week een ander gedeelte, dan is het muissstil in het gebouw. Dan wordt er echt geluisterd en daar gaat het toch maar om. Heilige teksten, zoals de Tien Geboden, kunnen soms bijna doodgezegd zijn.

A. H. Algra, Sliedrecht

generaal, haar zuster en haar vrienden, zij zijn niet in staat haar haar ware identiteit te geven.

Sterker nog: in de loop van haar leven blijkt zij hen steeds meer tot een verlengstuk van zichzelf te maken. Psyche, haar zuster wil zij in jaloerse zelf-liefde aan zich houden. Haar vrienden zuigt zij aan zich, om hen egocentrisch alleen voor zich te bezitten. Zij moeten haar dienen in plaats van zij hen. Maar aan het eind van haar leven slaat het uur van de waarheid. Dan ontvalt haar de ene na de andere vriend en de rest laat haar in de steek. Zij moet alléén de eenzame weg gaan naar de goden. Daarom is dit niet het laatste antwoord op de vraag: waar vind ik mijn identiteit. De spiegels die mensen ons aanreiken, die mensen voor ons zijn, laten ons allemaal maar deel-waarheden zien van ons-zelf. De leraar weerspiegelt: een goede leerling. De vader: een lelijke dochter, de generaal: een goed soldaat. Zo laten ze allen allen maar iets zien, niet het eigenlijke.

III. Waar ligt dan de ware ontknoping? Die komt aan het einde van het boek: in een visioen of een droom vlak vóór haar sterven wordt Orual meegevoerd naar de zaal der goden. Zij die verbitterd haar leven lang heeft gezocht naar... ja... naar wat anders dan naar zichzelf? Liefde, rijkdom, macht; alles wat haar rijk had moeten maken, het heeft haar arm en leeg achtergelaten. Verbitterd.

Aan het slot van het boek treedt zij met haar aanklacht voor de goden. Alles hebben jullie mij ontnomen. Wreed hebben jullie mij geschapen

en tenslotte zuig je me weer op... en dan terwijl zij haar aanklacht voorleest schrompelt deze in haar handen ineen en ziet zij in beelden aan de wand die haar getoond worden door haar oude leermeester, de Vos, hoe zij het in feite zelf was, die altijd alle mensen om zich-zelf liet draaien als de planeten rondom de zon, hoe zij altijd ieder opzoog, jaloers was, aller aandacht naar zich toe trok, iedereen onder haar beslag legde, altijd alle liefde hebben wilde — en hoe alles daarvoor moest wijken.

Als de Vos is uitgesproken en deze beelden aan haar zijn voorbijgetrokken dan ontmoet zij opnieuw haar zuster, haar mooie zuster: Psyche en terwijl zij daar samen staan aan de oever van een rimpelloze vijver verschijnt de Hoogste God, de enige God met een gezicht en terwijl Hij verschijnt kijkt Orual in het water voor zich en dan ziet zij in het water van de vijver hoe haar spiegelbeeld en dat van haar zuster samenvloeien en zij hoort een stem: Gij zijt ook Psyche! Het moment waarop zij voor God haar jaloerie bekend en haar zelfzucht — op dat moment krijgt zij, dankzij het lijden van haar zuster Psyche — en haar offer — zelf een gelaat om voor de hoogste God te kunnen verschijnen. Zo brengt het einde van het verhaal de onverwachte ontknoping. Pas als Orual de hoogste God ontmoet, dan ziet zij zichzelf weerspiegeld in een vijver aan de rand waarvan zij zich heeft opgesteld en staande naast haar zuster Psyche — met het beeldschone gelaat — ziet zij haar eigen spiegelbeeld en dat van haar zuster... en ineens merkt zij tot

haar grote verwondering hoe zij een gezicht heeft gekregen, waar alle lelijkheid van is weggevallen en dat ja, anders is dan Psyche, maar minstens zo schoon.

Met deze roman heeft Lewis een poging gedaan om diepere dimensies aan te geven in de vervreemding van de moderne mens dan in de regel wordt gedaan. In de regel wordt de zelf-vervreemding van de mens van vandaag verklaard vanuit de 20e eeuwse cultuur.

De techniek vervreemdt een mens van zichzelf. De samenleving met zijn bureaucratie, zelfbediening en multinationals vervreemden de mens van zichzelf — de mentaliteit van Europa met zijn rationalisme en pragmatisme vervreemden de mens van zichzelf — gebroken gezinnen — en kille universiteiten, computers en t.v. vervreemden de mens van zichzelf — en ik ben er zeker van dat ik nog maar een klein deel van alle oorzaken heb genoemd. Je raakt vervreemd van jezelf als je opgaat in onze consumptiemaatschappij etc. etc. Alles waar. Maar de diepste dimensie van vervreemding wordt niet gepeild. Zolang die niet wordt gepeild, zal

men de uitweg uit de vervreemding ook zoeken op wegen die je misschien wel eens even bekoren, maar die je in de diepte geen hulp bieden.

Vandaag zijn dat vooral allerlei soorten groeps-, gedrags- en gesprekstherapieën. Ze zijn allen voortgekomen uit de ideeën van het humanisme: de mens moet zichzelf helpen — zichzelf ontwerpen — zichzelf ontdekken — zichzelf aktualiseren.

C. S. Lewis wijst een andere weg: niet de ontdekking van mijn eigenlijke zelf — in het proces van zelf-aktualisatie voert mij uit de vervreemding, maar de ontmoeting met de Ander, die boven mij staat, die een beroep op mij doet, mij aanklaagt en mij vertroost, die ontmoeting voert mij naar de ware zelf-kennis en op de weg uit de vervreemding.

Dit alles heeft C. S. Lewis in zijn laatste grote roman „Het wordend aangezicht” op bijzondere wijze in beeld gebracht. Het zou een bijzondere zegen zijn als tengevolge van dit boek steeds meer maskers tot spiegels werden.

mersleden, deel neemt aan het overleg over belangrijke, ook politieke gevoelige, problemen.

Gevraagd op wat voor wijze waakt DNB nu over de waarde van het geld? zet de heer Zijlstra uiteen welke functie het geld in de samenleving heeft. Het heeft in feite geen „eigen waarde”, doch is enkel een reken-eenheid om de waarde van goederen en diensten aan te geven. De productie van goederen leidt tot inkomen. Toenemen van die productie betekent dus méér inkomen. De som van alle verdiensten, winsten, rente-opbrengsten e.d. noemen we nationaal inkomen (dat is wat we als Nederlanders gezamenlijk per jaar verdienen). Een deel van dat NI gebruiken we voor levensonderhoud (consumptie), terwijl we een ander deel sparen, om dat te gebruiken voor nieuwe investeringen, op eenzelfde moment dan wel later. Tenslotte eist de overheid, in de vorm van belastingen, eveneens een deel van het NI. Die omvangrijke som (het NI is nu al meer dan 200 miljard gulden per jaar) moet wel beheerst worden, er dient een zekere ordening te zijn. Niet teveel geld-in-omloop, niet te weinig. Het gaat niet enkel om wat er aan contanten in omloop is, doch ook en voornamelijk om giraal geld en om kredieten, die banken verlenen. De waarde van al dat geld dient nu in duidelijke verhouding te zijn en te blijven met de omvang van het geproduceerde pakket goederen en diensten. Dan kan het daarmee tegen inflatie geïnvouwd zijn. Als er teveel geld beschikbaar is, zijn we gauw geneigd om hogere prijzen te betalen voor iets, wat ons trekt en dan is er op dat moment waardevermindering van het geld aan de orde.

Verder gaande met z'n verhaal spreekt dr Zijlstra over de verhouding met het buitenland. Financieel gezien moet ook die in evenwicht zijn. We voeren veel in (grondstoffen, goederen), besteden ook op andere wijze geld buiten de grenzen (b.v. vakanties) en de schulden, die daardoor ontstaan dienen betaald te worden met de waarde van de uitvoer plus wat buitenlanders hier te lande (ook bijv. als toeristen) besteden. Verstoring van het evenwicht zou op de lange duur er toe leiden, dat we niet creditwaardig meer zijn: de schulden aan het buitenland lopen op of wel we hebben enorme sommen op buitenlandse afnemers te vorderen. De waardeverhouding tussen de gulden en de andere (buitenlandse) valuta's is dan danig verstoord met alle onaangename gevolgen van dien in het handelsverkeer, d.w.z. in onze levensmogelijkheden. Die internationale verhoudingen zijn dus heel belangrijk. Daarom zijn er ook regelmatig besprekingen en het centrum daarvan is de Bank voor internationale betalingen te Bazel. Daarin werken thans Engeland, Duitsland, Frankrijk, Italië, België, Zwitserland en Zweden samen. Ook ons land doet daarin mee en dr

Zijlstra is zelfs president van de raad van commissarissen van de BIB te Bazel. In EEG-verband zal deze activiteit t.z.t. wel een nog belangrijker plaats krijgen.

Een nog bredere internationale samenwerking is tot stand gekomen door het stichten van het Internationaal Monetair Fonds te Washington. Dit IMF is een instelling van de Verenigde Naties en ook daar heeft Nederland met de president van DNB een plaats in de Raad van Bewindvoerders.

Als we in Amsterdam langs het fraaie gebouw van DNB lopen, moeten we zeker denken aan de zware en omvangrijke taken van zijn president. Hij sluit het verhaal over deze activiteiten af met „Ik heb nog een stille vennoot. In mijn kamer op de Bank staat een prachtig koperen beeld van de oude Mozes, kennelijk op het moment dat hij met de tafelen der Wet op zijn schouders de berg afdaalt. Zijn strenge blik doet vermoeden, dat hij de kinderen Israëls in het vizier heeft gekregen, dansend om het gouden kalf. Het is vervaardigd door de beeldhouwer Johan Verhey en aan de Bank aangeboden ter gelegenheid van de officiële ingebruikneming van het nieuwe gebouw aan het Frederiksplein in mei 1968” (201).

Jaarlijks brengt de president van DNB een verslag uit van het gebeuren. Dit verslag, een omvangrijk boekwerk, is zowel in politieke als in sociaal-economische zin van betekenis, juist vanwege de grondige analyse van de situatie waarin Nederland verkeert en van de adviezen die daarin zijn opgenomen voor overheid en bedrijfsleven.

M. DE JONGE — DEN HAAG

Dr Jelle Zijlstra

(4)

N.a.v. het onder deze titel verschenen boek, samengesteld door dr G. Puchinger (uitg. Strengtholt, Naarden, f 47,50)

Een maand ná het aftreden als minister-president, op 2 mei 1967, stapte de heer Zijlstra het gebouw van De Nederlandse Bank (DNB) te Amsterdam binnen. Hij was benoemd tot president van die bank en begon zijn arbeid, die zo heel anders zou zijn dan de politieke. Uitermate boeiend is de uiteenzetting, die hij over deze nieuwe taak geeft. Eerst wijst hij er op, dat de Amsterdamse Wisselbank reeds in 1692 als Centrale bank in de Nederlanden fungeerde, omdat zij het recht kreeg bankbiljetten uit te geven. DNB is haar opvolger, in 1814 door Koning Willem I gesticht, thans dus 165 jaar oud. Zoals gezegd is de eerste taak het uitgeven van bankbiljetten. Maar wat in circulatie is (275 miljoen coupures van resp. 1000, 100, 25, 10 en 5 gulden, met een totaalwaarde van 18 miljard gulden) ligt er in de kelders van de Bank een

(beperkte) gouddekking. Een tweede taak is „de waarde van de Nederlandse geldeenheid te reguleren op zodanige wijze als voor 's lands welvaart het meest dienstig is en daarbij die waarde zoveel mogelijk te stabiliseren.” (160). Dat is, kort gezegd: passen op de waarde van de gulden, inflatie zoveel mogelijk tegengaan. En tenslotte oefent DNB toezicht uit op het kredietwezen, d.w.z. op het doen en laten van de in Nederland werkzaam zijnde bankinstellingen.

Deze taken, zo vertelt dr Zijlstra, zijn bij de wet geregeld. De minister van financiën is echter, politiek gesproken, de baas, hij kan DNB aanwijzingen geven hoe te handelen. Dat komt echter vrijwel niet voor, zodat de president van DNB een figuur is, die veel invloed op het maatschappelijk leven kan uitoefenen, zij het niet altijd even rechtstreeks. Hij treedt ook weinig publiek op. „Zo vind ik dat ik mij van partijpolitieke activiteiten doorgaans moet onthouden (...) Ik ben partijpolitiek niet neutraal, ik was en ben overtuigd anti-revolutionair, en hoop, ijs en wederdienende, met die partij over te gaan naar het CDA. (...) Mijn adviserende taak met betrekking tot het regeringsbeleid oefen ik in het algemeen uit achter de schermen, zowel in de wekelijkse lunchbijeenkomsten met de minister van financiën (...) als ook in de bijeenkomsten van de REA, de Raad voor Economische Aangelegenheden, die een van de onderraden is van de ministerraad” (163, 164).

De president van DNB is voorts lid van de SER, de Sociaal Economische Raad, in welk orgaan hij samen met werkgevers- en werkne-

Op zaterdag 1 september a.s. zal de Reformatische Bijbelschool te Zeist haar „Open Dag” houden. Vanaf 10.00 uur is er gelegenheid om elkaar informeel te begroeten in het gebouw aan de Slotlaan 241 te Zeist.

Om 14.30 uur wordt het nieuwe — 8e — cursusjaar officieel geopend met een bijeenkomst in de kerk van de Nederlandse Protestanten Bond, Kerkweg 23 te Zeist. Tijdens deze bijeenkomst zullen o.a. de nieuwe studenten van de driejarige opleiding en van het Vormingsjaar worden voorgesteld. Het woord zal worden gevoerd door de heer L. Luyendijk, bestuurslid en door de heer J. L. van der Wolf van de R.B.S.

Vrienden van de Bijbelschool en belangstellenden zijn hartelijk welkom om deze dag, of alleen de middagbijeenkomst, bij te wonen.

D. W. L. MILO — DALMALLY

Heilsverwachting in steen

Een van de boeiendste bijbelplaatsen slaat u waarschijnlijk over. In de Britse bijbel is dat hoofdstuk in kleine letters gedrukt, wat het overslaan in de hand werkt. Maar u moet altijd op de „kleine letters” letten. Wij spreken over Nehemia's herbouw van het verwoeste Jerusalem, waarschijnlijk in 445 v.C. Zoals u weet zijn de boeken Ezra en Nehemia als verlengstuk van de Kronieken te zien en kronieken mogen dan stoffige archiefstukken zijn, maar de inhoud kan wel springlevend zijn gebleven.

Nehemia, schenker en dus vertrouwensman aan het hof van Babel, had van koning Artasasta verlof gekregen om de tempel te Jerusalem te gaan herbouwen. Hij had namelijk vernomen, dat de tempel van Israël's God in puin lag en dat de Messias-verwachting op uitdoven stond. Hij wist ook van Salomo's gebed, vijfhonderd jaar tevoren gebeden: „Wanneer zij tegen U zondigen (er is immers geen mens die niet zondigt) en Gij toornig op hen wordt en hen overlevert aan een vijand, zodat men hen als gevangenen wegvoert naar het land van de vijand; wanneer zij het dan ter harte nemen, zich bekeren en tot U smeken en zeggen: wij hebben gezondigd, ongerechtigheid bedreven en goddeloos gehandeld; en wanneer zij tot U bidden in de richting van dit huis dat ik voor Uw naam gebouwd heb; — hoor dan in de hemel naar hun gebed en smeking en verschaft hun recht; vergeef uw volk en geef barmhartigheid bij

degenen die hen weggevoerd hebben, dat zij zich over hen erbarmen . . .”¹⁾

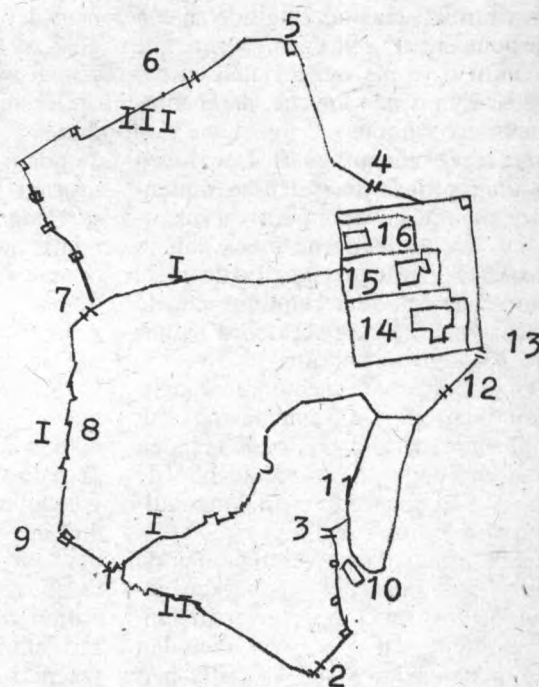
Welnu, Nehemia kreeg dus verlof om voor onbepaalde tijd naar Jerusalem te gaan. Hij kreeg volmachten mee, geloofsbrieven voor de landvoogden aan de overzijde van de Jordaan. Hij kreeg de nodige middelen mee, een introductie voor de koninklijke houtvester en zelfs een geleide van officieren en ruiters. Zo trok hij de weg van Babel naar Jerusalem „om de Noord”, die ook Abraham was gegaan, die later de wijzen uit het Oosten zouden gaan, bijna 1500 kilometer lang, een reisduur van maanden.

—o—

Nehemia was nog maar nauwelijks uitgerust of hij maakte een nachtelijke inspectietocht langs de stadsmuren van Jerusalem. Een belevens! Nooit had hij Jerusalem gezien, maar vorige generaties hadden hem de oorspronkelijke stad uitgetekend: „Gaaf rondom Sion en trekt er om heen, telt haar torens, richt uw aandacht op haar voormuur, doorwandelt haar paleizen, opdat gij het aan het volgende geslacht kunt vertellen”²⁾. En Nehemia had als knaap al leren zingen: „Jerusalem is gebouwd als een stad, tot hechte eenheid gevoegd”³⁾.

Jawel, van die schoonheid, die muren en torens, die weldoortimmerde stad, was weinig over. Dat had Nehemia, toen hij dodelijk vermoeid aankwam, met één oog gezien. En hij koos het nachtelijk uur, de maneschijn, om met enkele vertrouwden de toestand op te nemen.

Hij ging de Dalpoort uit, die u als 1 op de tekening aantreft en trok Oostwaarts, langs de Slangenbron of Slangenvijver naar de Mestpoort of Aspoort (2). Dat was langs de Ie muur, die van Hizkia. De muur met I aangegeven was de oorspronkelijke muur van Salomo; muur III is die van Manasse. De Dalpoort was dus waar muren I en II samenkamen. Nehemia zag in het maanlicht met ontzetting, hoe alle muren en poorten waren afgebroken en verbrand. Hij ging Noordelijk naar de Bronpoort (3), de plaats van de stedelijke water-

Jerusalem tijdens Nehemia

voorziening: waar het leven van de heilige stad moest worden gevoed. Maar op die plaats kon zijn rijdier geen vaste voet meer vinden! Nehemia moest afstappen: klom op handen en voeten tegen de ruïnes van de muur op, bezag de zorgwekkende toestand en ging verdrietig terug naar de Dalpoort. Hij moet aan Psalm 79 hebben gedacht: Jerusalem, de tempel, Uw altaren, het ligt al verwoest door die geweldnaren.

Maar een goede diagnose is de helft van de genezing. Nehemia wist nu wat hij moest weten — hij had het ergste gehad. De volgende morgen stond hij fris op, herinnerde zich Gods beloften over „zeventig jaren”, realiseerde zich zijn voorrechten: de afgebeden barmhartigheid van de overheerser, zijn betaalmiddelen en geloofsbrieven — en hij wist de priesters en volksleiders te overtuigen. Deze zaten eigenlijk te wachten op zijn profetisch getuigenis en zijn koninklijke moed en besloten spontaan aan het werk te gaan. Eerst Jerusalem weer tot een ge-

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Ook voor kinderen

Die Geest is er niet alleen voor volwassenen, maar ook voor kinderen. Ze zullen Mij allen kennen, van de kleinste tot de grootste onder hen, zegt de HERE.

Wij hebben altijd weer de neiging het geloof van kinderen niet helemaal voor vol aan te zien. Jawel, zeggen we, natuurlijk geloven ze wel. Maar het is toch niet je dát. Het ene moment zijn ze vroom, het andere moment halen ze katekwaad uit. Er is bij hen nog niet voldoende ernst. Ze zijn ook niet zelfstandig. Ze praten alleen maar na wat hun is voorge-

zegd. Je zult ze nog niet voor vol aanzien, ook niet in hun geloof. Waarom doen wij altijd zo gereserveerd over geloof bij kinderen? Omdat we geneigd zijn de verhouding tot God telkens weer te zien als een zaak van regeltjes en voorschriften en ingewikkelde constructies, die je allemaal moet kennen en begrijpen voordat er sprake kan zijn van een kennen van God. Wij denken telkens nog weer, dat de verhouding tot God bepaald wordt door een pakket verordeningen. En daar zijn kinderen nog niet aan toe.

Maar zo is het niet. De verhouding tot God hangt niet van ons verstandelijke ontwikkelingspeil af en ook niet van onze leeftijd, maar van het werk van Gods Geest in ons hart. En die Geest werkt niet minder bij kinderen dan bij volwassenen.

Zo is het in het nieuwe verbond, zegt de HERE. Dat is het verbond waar toe wij en onze kinderen behoren. Onze kinderen en wij mogen de HERE kennen. Juist omdat het in de verhouding tot de HERE niet om een

pakket regeltjes gaat maar om het hart, hebben volwassenen niets op kinderen voor. Voor de HERE tellen kinderen even vol mee als volwassenen. Hij geeft hun zijn Geest even goed als aan volwassenen. Als we dat niet zien en onze kinderen toch bewust of onbewust op een lager plan zetten, beantwoorden wijzelf niet aan het niveau van het nieuwe verbond. Dat geldt trouwens ook ten aanzien van dat andere punt dat karakteristiek is voor het nieuwe verbond: ze zullen niet meer ieder zijn naaste en broeder leren: ken de HERE. Onze praktijk is nog maar al te vaak dat dat nog wel nodig is en dat we het er zelf bij laten zitten. Dan zijn we meer geïnteresseerd in andere dingen dan in de HERE en laten we die dingen voorgaan. Het gevolg daarvan is, dat onze kennis van Hem afbrokkelt. Dan komt de klad in onze verhouding tot Hem en vervreemden we van Hem. Dan beginnen we het contact met Hem te verliezen en leven we beneden het peil van het nieuwe verbond.

Maar dat hoeft niet. Wanneer we de Geest maar de ruimte geven. Wanneer we Hem laten werken in ons hart en Hem niet tegenwerken, schrijft Hij in onze harten de wet van Jahweh, zodat wij van binnen uit Hem kennen en liefhebben en in zijn wegen wandelen. Wijzelf en onze kinderen.

JEREMIA 40 : 7-41 : 15

Denk aan de vrouw van Lot

Het babylonische leger is vertrokken. Jeruzalem is een puinhoop. Alleen de allerarmsten zijn achtergebleven onder de leiding van Gedalja, die door de Babyloniërs als stadhouder is aangesteld. Zij mogen een nieuw begin maken.

Uiteraard is dat een begin binnen de door de Babyloniërs vastgestelde grenzen. Ze hoeven b.v. niet te dromen van een rol in de wereldpolitiek.

sloten stad maken en vervolgens de tempel herbouwen!

Gods vijanden waren al paraat. Sanballat de landvoogd, die de volmachten terdege gezien had maar niets voelde voor een herbouwde vesting, probeerde Nehemia meteen al te intimideren. Maar Nehemia sprak een van de mooiste volzinnen van zijn leven: God van de hemel, die zal het ons doen gelukken — en wij zijn knechten zullen bouwen.

—o—

Tot datgene, wat God de Heere nodig en voldoende heeft geoordeeld om tot onze zaligheid te dienen, behoort het stoffige stukje archief dat nu volgt. Nauwkeurig wordt namelijk beschreven, hoe en door wie de stadsmuren zijn herbouwd. En sla zulke details nooit over, want onder dat stof voelt u harten kloppen van mensen, die het goede voor Jerusalem hebben verwacht en hun heilsverwachting door eigen handen realiseerden. Gods beloften worden immers altijd vervuld aan mensen, die goed weten wat Hij beloofd heeft; en aan mensen die zowel bidden als werken!

De priesters gingen vooraan, want goed voor- gaan doet goed volgen. Hogepriester Eljasib riep zijn priesters bijeen: samen herbouwden zij de Schaapspoort (4). Die lag vlak bij de tempel — hun keus was dus niet toevallig. Tegen de klok ingaande namen zij meteen maar de Mea-toren en de Hananeël-toren (5) voor hun rekening. Hananeël betekent iets als honderd: er konden wel honderd verdedigers in. De tussenliggende stadsmuur werd hersteld door mannen uit Jericho en door Zakkur, zoon van Imri. Gelijktijdig werd de Noordmuur gerestaureerd. De zonen van Senaä herbouwden de Vispoort (6) en aan de aangrenzende muur werd gewerkt door de familie Meremoth, zoon van priester Uria. Daarnaast wrocht Mesullam, zoon van Berechja, met stenen en leem. Naast hem metselde Zadok, zoon van Baäna. Dan kwamen de mensen uit Tekoa — een dorpje bij de Dode Zee, waar de profeet Amos gewoond had. Hun voormannen hebben niet meegedaan, vermeldt de bijbel; hetzij dat zij er zich te goed voor achtten, hetzij ze door Sanballat

bang zijn gemaakt voor tegenorders uit Babel — ze hebben hun hals niet gebogen.

Intussen was met het voorgaande al een heel stuk muur gemoeid: in feite was men toe aan de Oude Poort (7) in het Westen, waar de Ie en de IIe muur samenkwamen. Die Oude Poort werd hersteld door Jojada en Mesullam; Jojada betekent „de Heere heeft gekend” en Mesullam is een naam, die tientallen mensen in de bijbel droegen. Naar het Zuiden gaande werkten aan de Westelijke muur verder Melatja van Gibeon en Jadon van Meron, mensen die onder het gezag van Sanballat vielen, maar die het risico van zijn wraak aanvaardden. Hun naaste buur was de goudsmid Harhaja, die zijn fijne handen niet spaarde; evenmin als zijn buurman, de apotheker Hananja. Ze hebben zich voor het ruwe werk niet geschaamd. Maar de Brede Muur (8) viel gelukkig erg mee, ze konden heel wat overslaan dat in goede staat bleek te verkeren. Naar het Zuiden gaande trof men Refaja, een der vier burgemeesters van Jerusalem. Naast hem kwam Jedaja, die precies voor zijn eigen huis aan het restaureren was. En dat niet bij toeval, want verscheidene Joden werden voor hun eigen huis aangewezen: wie kon zijn gezin beter beschermen? En als we nog Hattus genoemd hebben kwam de Zuidwest-hoek, waar Malkia en Hassub samen de Bakoven-toren hebben gerestaureerd (9). Dat was de plaats, waar ieder zijn brood kon bakken zonder de hele stad in brand te steken.

Zuidoostelijk gaande trof men een ander districtshoofd, Sallum; zijn dochters werkten prachtig mee en zwoegden tot aan de Dalpoort (1). Die Dalpoort kwam onder handen van Hanun (ook al van de kant van de Dode Zee) weer fijn voor elkaar; ze restaureerden meteen nog een halve kilometer verder!

Dan kwam de Mestpoort of Aspoort (2). Die is hersteld door Malkia, het hoofd van Beth-Kérem met zijn mannen. Daarop volgde de Bronpoort (3), die bij de stedelijke watervoorziening lag. Hier werd water aangevoerd van de buiten de stad gelegen Gihon, door een onderaardse tunnel van koning Hizkia, een meesterwerk. Sallum, hoofd van Mizpa, heeft die Bronpoort fijn gerestaureerd. Meteen nam hij

de muur van de vijver voor zijn rekening, want hij wilde geen half werk en bij een mogelijke belegering zou water hetzelfde als leven betekenen. Sallum zat hier bij de koninklijke tuinen, want ook die gebruikten het water van Hizkia's tunnel; hij werkte door tot aan de trap, die van de Sionsburcht naar het Kidrondal voerde. Een erg belangrijk punt: hier waren de koningsgraven, hier was de kazerne en een andere vijver, het badwater Siloam. (10).

Dan werkte aan de Oostmuur een groep Levieten, allen voor hun eigen woningen. Aan de hoektoren, bij het wapendepot, werkte Ezer, de kleinzoon van Mizpa's burgemeester. Zijn buurman Baruch wordt in de bijbel speciaal genoemd vanwege zijn grote ijver — hij kwam tot het erf van de hogepriester Eljasib. Dat erf werd afgewerkt door Meremoth, Uria's zoon, die intussen klaar was gekomen aan de Noordmuur. Dan de priesters, die voor hun eigen huizen metselden. Tot aan de Hoektoren restaureerde Binnui. Zijn buurman Palal had het moeilijke werk aan de uitspringende toren, die op het paleis en de gevangenis uitzag. Dan volgde Pedaja aan de Ofel (11) waar de tempelslaven woonden. Zo kwamen ze aan de Waterpoort (12) met zijn fortificatie. Daarna weer een stel uit Tekoa tot aan de Paardepoort (13)

Van de Paardepoort af waren het weer priesters, die met gewijde handen stenen sjouwden en metselden. Zo ook Zadok, voor eigen deur. Dan de tempelwachter Semaja — en daar komen we zowaar Mesullam weer tegen, die zijn werk aan de Noordmuur had klaar gekregen! Malkia, de goudsmid of bankier, de andere goudsmeden en zakenlui, die de Beurs, de Wachtpoort en de Uitgebouwde Hoek verzorgden. Zo kwam men aan de Schaapspoort (4), waarmee de kring was gesloten.

Laten we een week uitrusten van deze rondwandeling over puin en stenen.

1) 1 Kon. 8 : 46-50 — 2) Ps. 48 : 13, 14 — 3) Ps. 122 : 3. — Met 14 is het Libanon-huis van Salomo aangeduid, zie 1 Kon. 7 : 2 — Met 15 is het koninklijk paleis binnen de veste aangegeven. — Met 16 is de tempel bedoeld.

Ze hoeven niet te rekenen op een stuk politieke zelfstandigheid en invloed. Ze hoeven geen illusies te koesteren over de herbouw van Jeruzalem, over een stralende, schitterende tempel, of over een bloeiende cultuur. Al die dromen en verwachtingen zijn tegelijk met de tempel en Jeruzalem in rook opgegaan. Er is een nieuw begin voor de mensen die achterblijven. Maar het is een begin met duidelijke beperkingen en het vereist daarom ook een andere oriëntatie.

Dat is vrijwel altijd zo. Wie de kans krijgt bij puinhopen opnieuw te beginnen, moet zich de beperkingen van

het begin bewust zijn. Wie dan omziet naar de grandeur en de mogelijkheden van het verleden en geen genoegen neemt met de beperkingen, maakt geen werkelijk nieuw begin. Hij leeft nog in het verleden. Hij kan dat niet loslaten.

Waar dat het geval is, komt met niet van de grond. Daar blijft men steken. Daar verstart en verstijft men tot iets waarin geen beweging meer te krijgen is, tot iets doods en onvruchtbaars, zoals de vrouw van Lot.

Zij kon ook het verleden niet loslaten. Haar rijkdom en bezit van toen hielden haar in hun greep. Ze mocht een nieuw begin maken. Die kans kreeg ze van God. Het was een begin met beperkingen. Zo'n begin wilde ze niet. Het verleden interesseerde haar meer. Daar was ze nog met haar hart. Daar leefde ze nog.

Maar wie leeft in het verleden, gaat dood voor het heden. Hij is het al. Lots vrouw werd een zoutpilaar, verstart in haar hang naar wat ze moest achterlaten. Die hang maakte haar ongeschikt voor het nieuwe begin dat

God haar wilde geven en haalde de vaart uit haar. Ze bleef achter en keerde zich om. Daarmee behoorde het nieuwe begin voor haar tot het verleden en werd ze gegrepen door de dood.

Zamel de oogst in

De houding van Lots vrouw is het gevaar dat elk nieuw begin bedreigt. Het verleden niet kunnen loslaten, terugverlangen naar vroeger, achterom kijken, dat alles maakt een mens — en ook een gemeente — onbruikbaar en ongeschikt voor het koninkrijk van God (vgl. Luc. 9 : 62). Je vastklampen aan het verleden en blijven hangen aan wat geweest is, maakt je onbruikbaar voor God en voor het nieuwe begin dat Hij geeft.

Daarom is het de grote vraag: wat gaan de achtergebleven Joden in Juda nu doen? Benutten ze de kans die ze van God krijgen of zullen ze onbruikbaar voor Hem zijn?

Alles wijst erop dat ze de kans benut-

ten zullen. Dat is niet in het minst te danken aan de man die door de Babyloniërs als stadhouder over hen is aangesteld: Gedalja. Hij is nuchter en reëel. Hij beseft dat het geen zin heeft te dromen over het verleden en te proberen de oude toestand weer terug te krijgen. Hij is zich de beperkingen bewust. Hij wil niet verder springen dan zijn polsstok lang is. En daar gaat hij zijn volk in voor.

VROUWENKONTAKTDAG 1979

Op zaterdag 1 september 1979 D.V. hopen wij de vrouwenkontaktdag te houden in Utrecht.

Wilt U deze datum vast eventjes noteren?

Avondmaal: Verbandsmaaltijd

naar aanleiding van:

M. R. v. d. Berg, Voor wie is het avondmaal?
sacrament voor ingewijden of
verbondsmaaltijd
Kok, Kampen. 1978, 102 pagina's.

Omstreeks een half jaar terug verscheen een boekje van ds M. R. van den Berg uit Oegstgeest over vragen die leven rond het eventueel openstellen van het avondmaal voor kinderen. Een boekje over dit onderwerp van deze schrijver kan in dit blad natuurlijk niet onbesproken blijven!
Daar gaan we dus.

Kinderen aan het avondmaal ... geen 'halszaak'

In zekere zin fungeert het boekje van ds Van den Berg, en deze bespreking daarvan, als 'doorstarter' van de gedachtenwisseling. Graag herinner ik u aan de discussie tussen ds Cornelisse en ds De Jong over 'kinderen aan de tafel van de Heer'.

Het is de moeite waard om de desbetreffende artikelen nog eens na te lezen: Opbouw, 22e jaargang, 1978, nr. 12 (ds C.); nr. 13 (ds de J.); nrs. 16, 17 (ds C.); nrs. 23 t/m 26 (ds de J.). Zoals u aan de lengte van de bijdragen ziet ... 'de argumenten vermenigvuldigden zich'.

De bijdrage van ds Van den Berg past in deze ontwikkeling: zijn 'argumenten' zijn overvloedig, misschien iets té overvloedig.

In een ander opzicht sluit ds Van den Berg aan bij de beide anderen. Ds De Jong en ds Cornelisse hebben elk voor zich duidelijk gesteld dat ze geen 'halszaak' wilden maken van 'kinderen aan het avondmaal'. (ds C. in nr. 12, 3e al.; ds De J. in nr. 13, 1e al.).

Uit de toon van het boekje van ds Van den Berg proef ik dezelfde wens: ... maak er geen 'halszaak' van.

Waarvan akte!

Inhoud

De inhoud van het boekje van ds Van den Berg is 'rijk gevarieerd' te noemen. Enkele onderwerpen:

- wat is nu zo 'heilig' aan het heilig avondmaal?
- vergelijking tussen avondmaal en (heidense) offerdienst
- tucht m.b.t. avondmaal
- toegang voor gelovigen uit andere kerken
- pascha en avondmaal
- r.k. visie op 'transsubstantiatie' van brood en wijn
- kinderen aan het avondmaal
- belijdenis als toegang

Het centrale motief in de behandeling van al deze onderwerpen is naar mijn indruk de vraag: hoe komt het toch dat het avondmaal voor ons zozeer 'heilig' is geworden, dat het gebeuren rond en bij het avondmaal nogal 'krampachtig' is geworden? (Evenals trouwens de discussie daarover.)

Een relevante vraag!

Zeker als het gaat om 'kinderen aan het avondmaal'.

Overdrijving

Het antwoord van ds Van den Berg bevredigt me echter niet. Zijn suggestie in het 2e hoofdstuk is dat het avondmaal geworden is tot een 'sacrament voor ingewijden', op soortgelijke wijze als een heidense offerdienst. Hij vergelijkt onze sacramenten met heidense (in)wijdingsriten, de rol van een gewijd priester met die van een predikant.

Met deze vergelijking suggereert hij m.i. teveel, en 'schiet hij met een kanon op een mug'. Het gaat mij te ver om onze krampachtigheid m.b.t. het avondmaal te wijten aan invloeden van heidense mysterie-religies.

Laten we nuchter blijven: is het niet veeleer onze gereformeerde nuchterheid en afstandelijkheid, die het ons moeilijk maakt om ons geloof te 'uiten'. We hebben moeite met de verwerking en beleving van onze gevoelens; we kunnen die niet zo goed naar buiten toe kwijt. We hechten meer aan ons gezonde, nuchtere, verstand.

Onze kerkdiensten zijn daarvan een weerspiegeling. Zo ook onze gebruiken m.b.t. het avondmaal. Doop en avondmaal als waarneembaar 'teken en zegel' appelleren vooral op onze gevoelens, op onze beleving.

En daarmee weten we — gereformeerd als we zijn — niet zo goed raad. Gewoon! Meer niet! En dat is al erg genoeg.

Laten we nu niet overdrijven. De discussie wordt bedorven door de suggestie dat onze 'heiliging' van het avondmaal zou zijn ingegeven vanuit heidens-magische invloeden. De sfeer is dan niet fijn meer.

Dan ook kunnen uitspraken ontstaan als:

'Onze praktijk die kinderen VERBIEDT samen met hun ouders avondmaal te vieren, BEKNOT de kinderen IN DE BELEVING van het verbond met de Here en BRENGT EEN SCHEIDING AAN tussen bepaalde beloften die wel en andere die niet voor de kinderen bestemd zouden zijn.' (p. 70)

Deze stelling is veel te geladen (zie de door mij met hoofdletters gedrukte uitdrukkingen) en vertekent het probleem, waarom het gaat. Het resultaat is in dit geval, dat ds Van den Berg — naar ik aanneem: ongemerkt — het avondmaal als 'teken en zegel' van de belofte gelijk stelt aan de belofte zelf. En dat zal toch zijn bedoeling niet zijn!

Waarom gaat het?

Door de overdrijving raakt al gauw het hart van het probleem buiten het vizier.

Als we met elkaar van gedachten wisselen over 'kinderen aan het avondmaal' zijn er (m.i.) 3 'hamvragen':

1. wat is de essentie van (de viering van) het avondmaal?
2. wat is het eigene van een (gelovig) kind; waarin onderscheidt het zich van een (gelovige) volwassene? en, in het spoor van 1 en 2,
3. is het goed/wijs om die beide nader tot elkaar te brengen dan we nu gewend zijn?

(essentie van avondmaal)

Welnu, de antwoorden op de eerste vraag lopen in onze kring niet zo sterk uiteen; we leggen wel eens andere accenten, maar in hoofdzaak

zijn we het erover eens, dat het avondmaal in opdracht van onze Heer gevierd wordt ter gedachtenis van Zijn offer als fundament van het nieuwe verbond.

Zo kan ik zonder veel moeite instemmen met de paragraaf 'Wat gebeurt er bij het avondmaal?' (p. 71 e.v.), zij het dat ik de gemeenschapsoefening wat te zwaar geaccentueerd vindt, waar het immers gaat om het avondmaal. (de gemeenschapsoefening met God, en met elkaar, vindt ook plaats bij gebed, zang, woordverkondiging, bijbelkring, vereniging, kerstfeestviering, gemeenteavond, ... het 'unieke' van het avondmaal is de gedachtenis!) Soit! Dat verschil in accent zij dan zo.

In het algemeen zijn we het over de essentie van het avondmaal wel eens: avondmaal = verbondsmaaltijd!

(wezen van het kind)

Over de 2e vraag denken we nog wel eens anders. Ter illustratie: ds Van den Berg schrijft op pag. 81/82:

'Het geloof van een kind is een kinderlijk geloof en de verantwoordelijkheid van een kind is een kinderlijke verantwoordelijkheid ... Maar dat betekent geen diskwalifikatie. Want een kinderlijk geloof is zonder meer en ten volle geloof ...

... Om een beeld te gebruiken: kinderen verhouden zich tot volwassenen als kleine glazen tot grote glazen. Maar een klein glas is ook een glas. En de HERE vraagt niet hoe groot een glas is, maar of het al of niet gevuld is.'

Welnu: ds Van den Berg laat hier een kans liggen om aan te geven wat een kind tot kind bestempelt. Hij rept alleen over het al of niet gevuld zijn van het glas, maar hij zegt (verder) niets over de inhoud. Hij spreekt van een 'kinderlijk' geloof en idem verantwoordelijkheid, maar wat nu het kinderlijke daaraan is ... dat werkt hij niet uit.

Het al dan niet geloven van een kind is niet in geding, als we spreken over 'kinderen aan het avondmaal' (althans niet wat mij betreft.)

Maar de aard, het wezen van het kinderlijk geloven ... dáárom gaat het! Het gaat niet over meer of minder, maar over 'anders'!

Nadrukkelijk wil ik opmerken, dat het stellen van deze vraag geen diskwalifikatie van het kinderlijk geloven bevat. Integendeel!

Dat zoiets nog wel eens gedacht wordt moge blijken uit een reactie op de artikelen van ds De Jong (reactie van dhr. R. uit Den H.)

'Ds De Jong heeft er moeite mee de kinderen als leden der gemeente in volle rechten te zien. De discipelen hadden dat ook, maar Jezus „nam hen dat zeer kwalijk” (Matth. 10 : 14).

Ook Farizeeën en Schriftgeleerden wilden de kinderen hun aandeel in de eredienst ontzeggen, maar ook zij werden door Hem met een verwijzing naar ps. 8 op hun nummer gezet (Matth. 21 : 15, 16).

Moeten wij wijzer dan dan Hij?

De kerk van Corinthe sloot een deel der gemeente — de armen — van de volle gemeenschap uit en wordt daarover vermaand.

Wij sluiten een — eveneens weerloos — deel, de kinderen, uit'. (einde citaat)

Ten antwoord wil ik graag zeggen:

Een kind is geen (nog) kleine volwassene

Laten we toch vooral de kinderen als kinderen (in volle rechten!) blijven zien, en behandelen. Ze zijn onmogelijk te beschouwen als halve, kleine of aankomende volwassenen; ze zijn anders — niet minder, zeker niet!

Ik ben er een warm voorstander van om de volle ruimte te geven (en die ruimte te zoeken, nota bene!) aan kinderen in de christelijke gemeente en haar samenkomsten. Maar laten we daarbij alsjeblieft niet doen alsof kinderen als het ware 'kleine volwassenen' zouden zijn. Vraag me niet wát dan precies het verschil is (dat is moeilijk in het kort te zeggen), maar dát er verschil is, zal toch geen punt van discussie zijn?!

Daarmee kom ik zo langzamerhand tot de beantwoording van de 3e vraag: is het goed/wijs om kinderen en avondmaal nader tot elkaar te brengen dan wij nu gewend zijn?

Avondmaal = verbondsmaaltijd

Voor het antwoord zoek ik graag aansluiting bij de typering van het avondmaal als verbondsmaaltijd.

Als maaltijd, waarbij wordt teruggekeken op een eens gesloten verbond.

Het avondmaal vierten we ter gedachtenis aan Hem, door Wiens lichaam en bloed het nieuwe verbond van kracht werd (hallelujah!).

We staan stil bij de (enorme) betekenis van Zijn werk, bij de geweldige schat, in dat verbond ons gegeven.

Dat alles is bepaald geen kleinigheid, geen sinecure. En... dat gedenken is toch een bezigheid, die aan waarde wint, naarmate dat bewuster en overwoener plaatsvindt (een dodenherdenking op 4 mei door kinderen is toch ook veeleer een 'farce' dan een overtuigende bezigheid).

Naar mijn oordeel is het dan ook gewenst en gepast, dat degene die 'gedenkt' reeds tot een eigen, bewuste en zelfstandige keuze voor de 'verbonds-partner' — tevens onze Heer en Heiland — is gekomen. Daarmee immers wint de 'gedachtenis' aan inhoud.

Ik acht het een verarming, indien kinderen, die niet tot een bewust gedenken in staat zijn, tot het avondmaal zouden worden toegelaten. Niet omdat kinderen 'maar' kinderen — en dus minder zouden zijn. Wel omdat ze anders zijn... we noemen ze toch niet zomaar 'kinderen'?

De gedachte dat ze op deze manier geen deel zouden hebben aan de avondmaalsviering (of, sterker nog, deel aan Gods beloften) wijs ik van de hand.

Gods beloften *gelden*, ongeacht het al dan niet deelnemen aan welke kerkelijke bezigheid/handeling dan ook! Het kan dan wel eens de moeite waard zijn om te overwegen *hóe* we de kinderen — in hun eigen gaardheid! — meer bij het kerkelijk gebeuren kunnen betrekken, ook bij het avondmaal. De onder ons gebruikelijke vormen zijn — allicht — niet per sé de meest geschikte daartoe!

Aanbevolen

Ik kom tot een afsluiting van de bespreking van het boekje van ds Van den Berg (we zouden haast vergeten, dat het dáárom ging).

Mijn kritiek heeft u hierboven al kunnen proeven. Maar die neemt een warme aanbeveling bepaald niet weg. De bijdrage van ds Van den Berg aan de gedachtenwisseling over 'kinderen aan het avondmaal' is van belang. Zijn betrokkenheid en bewogenheid zijn verkwikkend. Zijn verwijzingen naar teksten — en de uitleg daarvan — zijn richtinggevend en verhelderend. Daarom: neem en lees!

Bootvluchtelingen

De redactie ontving het verzoek in ons blad aandacht te besteden aan de inzamelingsactie van de Werkgroep Bootvluchteling van de Stichting Vluchteling 1976, die aanstaande zondag 26 augustus gehouden zal worden. Wij voldoen graag aan dat verzoek, door onderstaand artikelje van de hand van ds v. d. Weg — een van de medewerkers aan de aktie — in ons blad op te nemen.

Het lijkt ons een goede zaak als onze kerken niet als de priester en de leviet uit de gelijkenis van de barmhartige samaritaan aan de overzijde van deze aktie voor mensen in nood voorbijgaan.

Het verzoek van de werkgroep is om, in de eerste plaats geld te geven voor de bootvluchtelingen, en in de tweede plaats van zondagavond 19.00 uur tot 22.00 uur het kerkgebouw te openen en buurtbewoners in de gelegenheid te stellen hun giften in de daarvoor bestemde offerblok of offerzak te deponeren.

De redactie

ALARM!!!

Zondagavond 26 augustus zal de Werkgroep Bootvluchteling van de Stichting Vluchteling 1976 alarm slaan!

Al enige maanden roepen we de nederlandse bevolking via advertenties op bijdragen te storten op 999 voor de hulp aan de bootvluchtelingen in zuid-oost-Azië. Ruim 200.000 nederlanders hebben daarop gereageerd soms met giften die terecht „offers” genoemd kunnen worden.

Maar de nood van de bootvluchtelingen is onverstelbaar groot!

Voor hen die verdrinken kunnen we helaas niets meer doen; maar de overlevenden hebben aan het meest noodzakelijke — voldoende eten, drinken (water!!), kleding, iets wat op een dak boven het hoofd lijkt — gebrek. Het gaat om 400.000 mensen, die dreigen om te komen door gebrek.

Kranten, radio en televisie hebben in de afgelopen maanden ons uitvoerig geïnformeerd!

Gezien deze ontstellende nood meent de Werkgroep Bootvluchteling daarom dat ook op de vier miljoen nederlanders, die nog niet hebben gereageerd op haar oproep en van wie toch een bijdrage verwacht kan worden, een dringend beroep moet worden gedaan.

Dat beroep zal op een dergelijke wijze gebeuren, dat het werkelijk indringend zal zijn en het grootst mogelijk publiek zal bereiken. Op de kerken is een beroep gedaan speciale medewerking te verlenen. De kerken hebben daarop positief gereageerd; de verwachting is dan ook dat op die zondagavond alle kerken, ook Uw plaatselijke gemeente, hun medewerking zullen verlenen.

Maar waar het om gaat is dat ieder persoonlijk deze alarmkreet hoort en zich ernstig beraadt hoe hij of zij daarop moet en kan reageren! We hopen — voorzover dat nog niet gebeurd is — met een bijdrage die — gelet op het comfort dat wij mogen genieten en de ontberingen waaraan de bootvluchteling bloot staat — past op dat hemelsbreed verschil in situatie.

Ds. v. d. Weg

kerknieuws

Utrecht — Afscheid-Intrede. D.V. op zondag 2 september a.s. zal in de morgendienst ds W. G. Visser, na 25 jaar de kerk van Utrecht gediend te hebben, afscheid nemen van zijn gemeente en zijn opvolger, ds W. G. Rietkerk, als predikant in het ambt bevestigen.

Deze dienst vindt plaats in de Jeruzalemkerk, Troosterlaan (Utrecht-O.). Aanvang half tien.

's Avonds om half acht hoopt ds Rietkerk zijn intrede te doen, eveneens in de Jeruzalemkerk.

Oegstgeest — Ds M. R. van den Berg, die een beroep naar Groningen heeft aangenomen, zal zondag 26 augustus a.s. afscheid nemen. Dat gebeurt in een dienst, die begint om 15.00 uur. Plaats: Hervormd Gemeentecentrum, Lijtweg 1, Oegstgeest.

Groningen — Op zondag 9 september a.s. hoopt Ds M. R. van den Berg intrede te doen in Groningen. Dat gebeurt in een dienst, die om 16.00 uur begint. Plaats: Congrescentrum „het Tehuis”, Lutkenieuwstraat 13. Het adres van Ds Van den Berg: H. W. Mesdagplein 20, 9718 HT Groningen (nog geen telefoon).

Hengelo — Scibaat: Rupperink 11, 7491 GP Delden, tel. 05407-2707.

EDE — De Raad van de Ned. Geref. Kerk te Ede schreef de roepende kerk van Breukelen voor de komende Landelijke Vergadering het volgende:

Geachte Broeders,

Uw schrijven d.d. 1 juli 1979 aangaande de voorbereidingen voor de komende Landelijke Vergadering is in onze kerkeraadsvergadering van 13 augustus besproken. In de vakantietijd wordt er in de maand juli n.l. niet vergaderd, zoals waarschijnlijk in de meeste gemeenten. Vandaar een vertraagde behandeling van uw schrijven.

Dit bewijst al de moeite van het eenbegin-maken met de voorbereiding van een landelijke vergadering in de zomermaanden.

U werd hiertoe echter wel genoopt door de snelle opeenvolging van 2 landelijke vergaderingen, ten gevolge van de verlenging van de L.V. van Wezep. In de praktijk krijgen de kerken zo elk jaar een L.V., wat niet bevorderlijk is voor de rustige gang van het kerkelijk samenleven.

De kerkeraad van Ede voorziet een opdrijving van de kerken en gebrek aan tijd tot zorgvuldige voorbereiding van de te behandelen zaken, als de L.V. van Breukelen in mei 1980 geopend zal worden en de sluitingsdatum voor inzending van rapporten en voorstellen wel op 15 november 1979 gesteld moet worden.

Het komt ons voor, dat de diverse commissies daardoor in tijdnood zullen komen, waardoor er onzorgvuldig werk geleverd wordt of in het geheel geen rapporten ingeleverd kunnen worden.

Ook is de materie van de Art. 1-30 van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven dermate omvangrijk, dat de tijd voor zinnige amendementen te kort geacht moet worden; vooral in aanmerking genomen, dat dergelijke amendementen volgens besluit van de L.V. van Wezep via de regiovergaderingen moeten worden ingediend, wat óók weer de nodige tijd vraagt. Daar komt bij, — wat u zelf reeds opmerkte —, dat de Notulen van de L.V. van Wezep nog niet zijn verschenen, wat al mede een gevolg zal zijn van de voortzetting van de L.V. van Wezep tot mei 1979 en de daarop volgende zomervakantietijd. Gezien bovenstaande zou de kerkeraad van Ede er bij uw Raad op willen aandringen, dat de L.V. van Breukelen worde uitgesteld tot eind 1980 of begin 1981. Onze Raad is er zich van bewust, dat uw Raad min of meer gebonden is door besluit en opdracht van de L.V. van Wezep. Wanneer echter voldoende verzoeken uit de kerken u bereiken in de geest

van ons verzoek, zou uw Raad daaruit de vrijmoedigheid mogen putten aan ons verzoek gehoor te geven, naar onze vaste overtuiging „tot heil der kerken”. Daarom besloot onze Raad dit schrijven te publiceren in „Opbouw”, om deze zaak onder de aandacht van vele kerkeradsleden te brengen, in de hoop, dat vele kerkeraden adhaesie zullen betuigen aan het verzoek van de kerkeraad van Ede. U bij uw overleggingen de wijsheid des HEREN toebiddende, verblijven wij met broedergroet, namens de Raad voornoemd,

(w.g. C. P. Plooy, praeses
G. J. te Winkel, scriba)

Vrouwencontactdag Utrecht — Wij willen u nog enkele mededelingen doen over de contactdag op 1 september a.s. in de Congreszaal van het Jaarbeursgebouw. De vergadering begint om half erf. Vanaf kwart vóór tien is de zaal open en kunt u er terecht. Treinreizigers moeten vanaf het peron eerst de (rol)trap op en daar wijzen borden met het opschrift: „Vrouwencontactdag” de weg naar het Jaarbeursgebouw. Toegangsbewijzen kunt u kopen aan de zaal; lunchbonnen zijn dan ook (in beperkte mate) verkrijgbaar. Parkeerruimte kunt u vinden in de onmiddellijke omgeving van het gebouw (Croeselaan, Veemarktplein).

Soemba — Verantwoording van giften t.b.v. Soemba. Ontvangen in de periode 1 januari tot 1 juli 1970. MdeJ te R 6 x 7,50, Mw JAAS te V 3 x 120,—, JHB te Z 7 x 12,50, Mj GB te B 6 x 40,—, Mw TB te B 6 x 30,—, SvdD te W 50,—, MJdeB te N 15,—, JB te W 2 x 50,—, JS te D 50,—, JdJ te U 5 x 15,—, ABvW te V 6 x 20,—, FvM te W 50,—, MJB te D, 2 x 35,—, AvdB te D 50,—, AN te Z 50,—, JBR te dK 25,—, GvZ te N 1000,—, AW te H 10,—, Mj DC te A, 150,—, JJB te V 25,—, Mw ADW te A 25,—. Tezamen f 2.777,50 waarvoor onze hartelijke dank ook namens onze Soembanese broeders en zusters. Mogen we op uw onmisbare steun blijven rekenen? Nog even het giro-nummer: 1768194 t.n.v. penningmeester Zendingscommissie Gereformeerde Kerk (vrijg.) te 's-Gravenhage.

De penningmeester,
G. Wever

nieuws uit breder kring

Galerie 3. Kampen — Tot en met 7 september a.s. is in Galerie 3 te Kampen het werk te zien van Daan v. Driel Sr. Tekeningen, schilderijen en grafiek — gemaakt tussen 1920 en heden — zijn te bekijken in de Galerie, Burgwal 96 te Kampen. Tel. 05202-19243.

C.S.F.R. — De Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato (Studentenvereniging op Gereformeerde Grondslag) wil aankomende studen-

ten op haar bestaan attent maken. Ze heeft als grondslag de Heilige Schrift en aanvaardt als daarop grond de Drie Formulieren van Enigheid.

Haar leden zijn voornamelijk uit de Gereformeerde Gezindte afkomstig. Als C.S.F.R.-lid kun je een bijbelkring bezoeken. Verder zijn er kringen met onderwerpen als: belijdenisgeschriften, filosofie, de Institutie van Calvijn, medische ethiek en landbouweethiek.

Ook worden er lezingen van allerlei aard gehouden door leden en gast-sprekers van buiten de C.S.F.R. In het bijzonder op de weekends en konferenties, die georganiseerd worden, nemen de persoonlijke kontakten en de gezelligheid een grote plaats in; ook buiten de direkte studie-sfeer spelen zij een belangrijke rol op deze studievereniging.

De kennismakingsdagen van de CSFR zijn op de volgende dagen:

Delft : 27-31 augustus
Utrecht : (x)
Amsterdam : (x)
Rotterdam : 28-29 augustus
Leiden : 1, 3 en 4 oktober
Wageningen : 28-30 augustus
Groningen : (x)

De kennismakingsdagen aangegeven met een (x) zijn al geweest.

Als je meer wilt weten over de CSFR, neem dan contact op met één van de onderstaande personen:

Hannie Blokland, Aurorastraat 13, 3581 LT Utrecht, tel. 030-514137.
Margreet van Belzen, Vossenweg 68, 6721 BP Bennekom, tel. 08389-8717. (afd. Wageningen)

Onno van de Kaa, Raamstraat 92, 2613 SG Delft, tel. 015-123026.
Piet Oskam, 1e Helmerstraat 281, 2e etage, 1054 EA Amsterdam, tel. 020-163889.

Egbert Dijkgraaf, Duindoornstr. 381, 9741 PS Groningen, tel. 050-773505.
Wim Kalkman, Boveneindselaan 19, 2924 BA Krimpen a.d. IJssel, tel. 01808-1876 (afd. Rotterdam).

Marijke Boele, Dorpsstraat 88, 2631 CV Nootdorp, tel. 01731-9212 (afd. Leiden).

Maarten Lok, Elzenhof 21, 2411 HM Bodegraven, tel. 01726-13039 (algemene informatie).

Dringend!

Bejaard,
hulpbehoevend echtpaar
vraagt

INTERNE HULP

Indien gewenst kan het
bijv. 14 dagen wel en 14
dagen niet, afwisselend.
Goede honorering.

lnl. Mevr. Kuiper, Dorpsstr. 140,
2992 BE Barendrecht, telefoon
01806-3995.

Kent u Theologia Reformata? Driemaandelijks theologisch tijdschrift, uitgegeven door het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk, onder redactie van hervormd-gereformeerde en christelijke gereformeerde theologen:

dr. H. Bout
drs. A. van Brummelen
prof. dr. H. Jonker
prof. dr. S. van der Linde
prof. dr. W. van 't Spijker
prof. dr. W. H. Velema

In elk nummer enkele theologische artikelen van uiteenlopende aard, een keur van boekbesprekingen en 'Reflexen' waarin actuele zaken in kerk, theologie en maatschappij aan de orde komen.

Uit de inhoud van het juni-nummer:

prof. dr. S. van der Linde: Het Nederlands Reveil in de negentiende eeuw
dr. T. Bienen: Pastoraat en Studie
ds. M. A. van den Berg: Johannes Eswijler en zijn ziels-eenzame meditatie

Een tijdschrift voor predikanten maar ook voor theologisch geïnteresseerde gemeenteleden.

Abonnementsprijs f 35,— per jaar. Daarvoor ontvangt men vier nummers van gemiddeld 75 pagina's.

Vraag gratis een proefnummer aan bij: drukkerij Oosterbaan & le Cointre, Postbus 25, 4460 AA Goes, tel. 01100-27555.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Ledenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288
stede.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v. van
Geref. Persveren. Heem-

Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts
per 31 december eindigen. Op-
zeggen uiterlijk tot 15 november

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken en folders

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 - Zeist